

Bon Bini

Jaargang 1 - Nr. 2
Najaar 2018

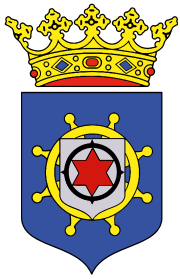
Bonaire

Nederlands zonnigste gemeente

Het witte goud van Bonaire

- Reis door de geschiedenis
- Volop investeringskansen
- Aanval op afval
- Bouwen aan een mooi Bonaire
- Time to Smile
- Een reiziger te gast
- Blue Destination

OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

Inhoud

- 4 Reis door de geschiedenis
- 6 Volop investeringskansen
- 9 Aanval op afval
- 10 Schoolvoorbeeld van samenwerking
- 12 Bouwen aan een mooi Bonaire
- 14 TUI brengt Time to Smile
- 18 Rik Felderhof: Reiziger te gast
- 22 Op weg naar Blue Destination
- 23 Pensioenfonds investeert lokaal
- 24 Hospitaal voor flamingo's
- 26 Zout: Het witte goud
- 28 Bonaire Blond valt in de smaak
- 29 Kabinet lost beloften in
- 30 Moeilijk wennen in Nederland

Colofon

Bon Bini Bonaire is een uitgave van het Kabinet van de Gezaghebber, verschijnt halfjaarlijks en is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in Bonaire en zijn inwoners.

Realisatie: ADCaribbean BV (info@adcaribbean.nl).

Aan deze uitgave werkten mee: Mona-Lisa Domacassé, Imarisha Hagens, Nico van der Ven, Michel Groen, Remko de Waal, Rob Oostwegel, Valerie Kuypers, René Zwart, Tourism Corporation Bonaire en de afdeling Communicatie van het Openbaar Lichaam Bonaire.

Vormgeving en druk: Printweb Media BV

Alle auteursrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Het is niet toegestaan artikelen of delen daarvan en foto's over te nemen zonder schriftelijke toestemming van de auteur/fotograaf.

Abonneren: Wilt u Bon Bini Bonaire thuis of op het werk ontvangen, stuur dan een e-mail naar: communicatie@bonairegov.com

Kabinet van de Gezaghebber

Plasa Reina Wilhelmina 1,
Kralendijk - Bonaire,
Caribisch Nederland (www.bonairegov.nl).

Bijzonder

Bonaire is - net als Sint Eustatius en Saba - sinds 2010 opgenomen in het Nederlandse staatsbestel. Officieel heeft het eiland de status van Openbaar Lichaam, maar vaker wordt gesproken van een bijzondere gemeente. De burgemeester heet *gezaghebber*, de wethouders *gedeputeerden*, het College van B&W *Bestuurscollege* en de gemeenteraad *eilandsraad*. Er zijn nog meer, veel verdergaande verschillen tussen Europees en Caribisch Nederland. Dat komt omdat er 8 jaar geleden bewust voor is gekozen niet in één keer alle Nederlandse wetgeving van toepassing te verklaren, enerzijds om het plaatselijke ambtenaren-apparaat niet over de kop te jagen en anderzijds om wetten op maat te maken zodat deze passend zijn voor de lokale omstandigheden.

Op een aantal cruciale terreinen zijn geen concessies gedaan. Zo hebben de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Onderwijs, Wetenschap en Cultuur en Justitie en Veiligheid zich ingespannen om de achterstanden in de gezondheidszorg, het onderwijs en hulpverlening weg te werken. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft (met steun van de EU) een afvalwatersysteem gerealiseerd ter bescherming van de voor de Bonairiaanse economie belangrijke koraalriffen en is samen met Economische Zaken en Klimaat van plan te investeren in duurzame energie om de tarieven van elektriciteit en water betaalbaar te houden.

Dat alles wil niet zeggen dat er niet gemopperd wordt door de bevolking. Daar is ook wel reden toe, want de armoede is sinds 2010 toegenomen. Uit onderzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is naar voren gekomen dat bijna de helft van de huishoudens onvoldoende inkomen heeft om de maand rond te komen. Het kabinet heeft zich dat aangetrokken en maatregelen aangekondigd om samen met het lokale bestuur en in overleg met de sociale partners de strijd tegen de armoede aan te binden.

Gekeken wordt naar mogelijkheden de kosten van levensonderhoud te verlagen, bijvoorbeeld door meer lokaal te produceren zodat er minder geïmporteerd hoeft te worden. Het mes snijdt aan twee kanten, want deze aanpak levert tevens nieuwe banen op. Daarnaast laat het kabinet Bonaire meedelen in de zogeheten regio-envelop die bedoeld is om waar dat het hardst nodig is in het land de economie een impuls te geven. Kortom, het is het juiste moment met een ondernemersblik naar het eiland te kijken; er is alle ruimte voor economische initiatieven. Daarvan getuigt ook de inhoud van deze editie waarin onder meer ondernemers die al eerder de oversteek van de koude naar de warme kant van Nederland hebben gemaakt hun verhaal doen. Dat Bonaire echt een bijzondere gemeente is bevestigen de artikelen waarin cultuur, historie en natuur aan bod komen. Veel leesplezier.

Reis door 7000 jaar geschiedenis

Het is wat te ver voor een schoolexcursie, maar het zou voor hun kennis van het Koninkrijk goed zijn als scholieren uit Europees Nederland de kans krijgen een kijkje te nemen in het Terramar Museum in Kralendijk. Dat zou de blinde vlek in het Nederlandse onderwijs een beetje goedmaken, want een bezoek aan het twee jaar geleden geopende archeologisch en historisch museum vertelt veel over de geschiedenis van Nederlands zonnigste gemeente.

Directeur Jude Finies (rechts) en haar voorgangster Marjan Wolters leiden onlangs gedeputeerde Edsel Cecilia rond door het museum.

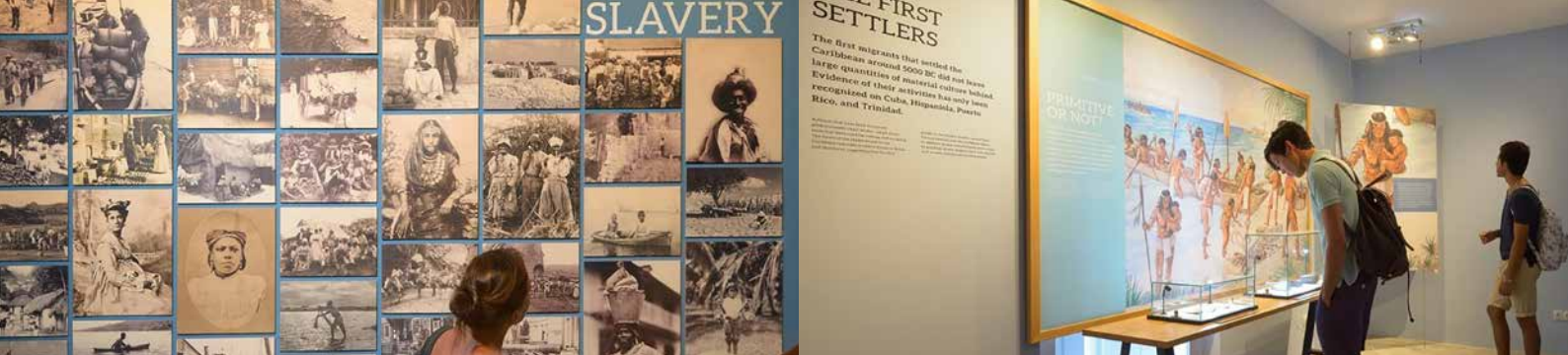

„Bezoekers worden langs een 7000 jaar lange tijdlijn door de geschiedenis geleid, niet alleen die van Bonaire, maar van de gehele Caribische regio”, licht directeur Jude Finies toe. „De tentoon gestelde voorwerpen worden ondersteund met interactieve displays en ‘staged encounters’. Bijvoorbeeld een Taino-indiaan die verslag doet van zijn ontmoeting met de eerste Europese kolonisten en een tot slaaf gemaakte die vertelt over het harde bestaan op een plantage. We willen de geschiedenis op een boeiende manier tot leven wekken.”

Monument

Het museum is ondergebracht in een uit 1860 stammend monument in hartje Kralendijk. Het idee is afkomstig van de Nederlandse archeoloog Ruud Stelten die in 2013 op Bonaire kwam wonen en tot zijn teleurstelling constateerde dat het Museo Boneiru niet meer bestond. Dat zette hem aan het denken: „Nergens in de Cariben is een museum dat de geschiedenis van de hele regio vertelt. Daarom hebben we gekozen voor het thema ‘Een reis door 7000 jaar Caribische geschiedenis’.” Stelten kwam in contact met de ontwikkelaar van het appartementencomplex Terramar. „Die had plannen om het Kas di Van der Dijs te restaureren. Daar was echter nog geen bestemming voor gevonden. Een museum was een goede optie. De projectontwikkelaar heeft de financiering op zich genomen.” Stelten vond het ont-

werpbureau NorthernLight bereid zijn ideeën te vertalen naar een ambitieus museumconcept.

Collectie

„Vaak ontstaat een museum omdat een bepaalde collectie gehuisvest moet worden waar vervolgens een verhaal bij wordt gezocht. Wij hebben het andersom gedaan: we wisten welk verhaal we wilden vertellen en aan de hand daarvan hebben we objecten bij elkaar gezocht die het verhaal illustreren.“ De collectie bestaat voornamelijk uit door eilandbewoners en archeologische instellingen uit Curaçao, Sint Eustatius en Florida in bruikleen gegeven objecten.

„Na 2,5 jaar hard werken is het museum op 5 augustus 2016 geopend. In de tentoonstelling worden historische mythes weerlegd, bijvoorbeeld dat de oorspronkelijke bewoners van de eilanden primitief waren. Dat is absoluut niet het geval“, aldus Stelten.

Nieuwe fase

Nu het museum twee jaar draait is een volgende fase aangebroken. Directeur Finies: „We gaan meer naar buiten treden. Mijn voorganger Marjan Wolters heeft het beleid voor educatieve projecten handen en voeten gegeven. Zo

heeft ze projecten voor de scholen opgestart. Het is nu tijd voor een commercieel manager die het museum nationaal en internationaal op de kaart zet.“

De op Bonaire geboren en getogen Finies keerde eind vorig jaar terug uit Nederland waar ze de Kunstacademie heeft gedaan. Na haar studie werkte ze onder meer als modeontwerpster in Denemarken en was ze styliste voor een agency uit Londen. „Acht maanden geleden ben ik teruggekomen en ben ik les gaan geven op de media-afdeling van de Scholen Gemeenschap Bonaire. Bij toeval hoorde ik dat Marjan zou vertrekken. Vanwege mijn ervaring in de kunst en cultuur vond ze mij haar logische opvolger.“

Kostbaar

„Wij ontvangen vooral toeristen, maar wij willen ook de lokale bevolking bereiken door activiteiten te organiseren waar we de Bonairianen bij kunnen betrekken. Denk aan workshops met lokale kunstenaars. We zoeken ook samenwerking met het onderwijs om jongeren naar het museum te trekken. Het is goed dat buitenlandse bezoekers kennis nemen van de geschiedenis van deze regio, maar dat geldt evengoed

voor de eigen bevolking. Ik weet zeker dat hier dingen over de eigen geschiedenis te ontdekken zijn waarvan men geen weet heeft.“ Finies heeft zich voorgenomen contact te leggen met aanbieders van tours en de hotels. Daarnaast gaat ze op zoek naar mogelijkheden om in aanmerking te komen voor subsidie. „Een museum van dit niveau in stand houden is een kostbare aangelegenheid. We zijn een aanvulling op het onderwijs en dragen bij aan de bewustwording van de Bonairiaanse identiteit. Tot nu toe worden wij financieel niet gesteund door de overheid. Ik hoop dat daar verandering in komt. Daarbij kijk ik verder dan Bonaire. Het lijkt mij dat de manier waarop wij de geschiedenis levend houden voor het gehele Koninkrijk van belang is dus ik ga zeker ook contacten aanboren in Den Haag.“ Naast de vaste collectie is er ruimte voor wisselende exposities. „Op dit moment hebben we een tentoonstelling die is ingericht door de Coral Restoration Foundation die belangrijk werk doet voor het behoud van het koraal. We staan open voor ideeën van andere organisaties om hun maatschappelijke activiteiten bij ons onder de aandacht te brengen.“ ●

Gezaghebber Rijna:

Volop investeringskansen

Gezaghebber Edison Rijna: „Voor het Nederlandse bedrijfsleven liggen er mooie investeringskansen op Bonaire.”

„Het Nederlandse bedrijfsleven doet zichzelf tekort. Men realiseert zich onvoldoende dat er op Bonaire mooie investeringskansen liggen. Vooral voor het midden- en kleinbedrijf is goed zaken te doen, op het eiland zelf, maar ook vanaf en via het eiland met het achterland.”

Gezaghebber Edison Rijna laat geen gelegenheid onbenut om naast zijn bestuurlijke taken economische diplomatie te bedrijven. „Wat mij in gesprekken met ondernemers opvalt is dat zij de mogelijkheden onderschatten. In het Europese deel van Nederland is er sowieso weinig kennis van de Caribische kant van het Koninkrijk. We staan bekend als zonzekere vakantiebestemming, maar niet als plek om te investeren. En dat is jammer, voor de bedrijven die daardoor kansen missen en voor mijn eiland dat een economische impuls goed kan gebruiken.”

Maatwerk

Bonaire is sinds 2010 - toen het land Nederlandse Antillen werd ontmanteld - opgenomen in het Nederlandse staatsbestel. De officiële status is openbaar lichaam, maar in de praktijk wordt gesproken van bijzondere gemeente. „Om ons ambtelijk apparaat niet te overbelasten is bij de transitie afgesproken de Nederlandse wet- en regelgeving niet in één keer van toepassing te verklaren, maar te beginnen met wat noodzakelijk is. Zaken als rechtszekerheid waren overigens altijd al op Nederlandse leest ge-

schoeid. Bij nieuwe wetten die wel zijn ingevoerd is uitgegaan van maatwerk. We hebben bijvoorbeeld een buitengewoon overzichtelijk fiscaal stelsel dat voor bedrijven weinig administratieve lasten met zich meebrengt. Een mooie incentive: we kennen geen winstbelasting. Ter voorkoming van misverstanden: we zijn geen belastingparadijs. Het is zo bedacht door de Nederlandse belastingdienst om het stelsel niet ingewikkelder te maken dan nodig is.”

Rijna geeft toe dat het eiland op sommige vlakken een onderhoudsachterstand heeft die het heeft geërfd uit de tijd van voor 2010. „Sindsdien is er veel verbeterd, maar van de staat van ons wegennet word ik bijvoorbeeld niet vrolijk. Tegelijkertijd beseft ik dat we realistisch moeten zijn. Niet alles kan tegelijk. We zijn met nog geen twintigduizend inwoners, het overheidsapparaat heeft zijn grenzen en het budget is niet oneindig. We moeten onszelf niet voorbij lopen, maar dat het wat sneller kan is zeker. Dat geldt niet alleen voor onszelf, maar ook voor Den Haag. Natuurlijk moet je zorgvuldig werken, maar ik vind dat er soms wel erg veel tijd in vergaderen en vooronderzoeken gaat zitten. We zouden wat meer de mouwen moeten opstropen. Ik proef bij staatssecretaris Knops dat hij ook van aanpakken is.”

Verwachtingen

De gezaghebber heeft sowieso hoge verwachtingen van het kabinet Rutte III. „De coalitiegenoten hebben in het regeerak-

koord de bereidheid vastgelegd extra te investeren in Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De prioriteit ligt bij het verbeteren van het economisch perspectief, onder meer door de versterking van de infrastructuur en het terugdringen van de armoede. Inmiddels is de daad bij het woord gevoegd. In het kader van de zogeheten regio-enveloppen is 9,5 miljoen euro voor Bonaire gereserveerd, onder meer voor het toekomstbestendig maken van de brandstofvoorziening en het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt."

De belangrijkste economische pijler is het toerisme. „Dat is de afgelopen jaren flink gegroeid. We naderen nu het moment waarin we moeten kiezen voor temporisering. Het eiland is niet geschikt voor massatoerisme. Onze kracht zit in de relatieve rust en authenticiteit. Het beleid wordt daarom gericht op groei in kwali-

teit in plaats van kwantiteit. Dat biedt mooie opportuniteiten voor investeerders. Het toeristenbureau heeft aangekondigd van Bonaire een blue destination te willen maken dus te mikken op duurzaam toerisme. De Kamer van Koophandel is ingehaakt: die wil de gehele economie 'blauw' maken. Bonaire is daar bij uitstek geschikt voor, gezien onze natuurlijke rijkdommen. Enerzijds moet je die beschermen zoals de unieke koraalriffen, anderzijds moet je die benutten zoals de zon en de wind voor het opwekken van schone energie."

Voldoende ruimte

Rijna is ervan overtuigd dat Bonaire zich daarmee in de kijker speelt bij op innovatie gerichte partijen. „De eersten hebben zich al aangediend zoals de Wageningen Universiteit die een proefstation ontwikkelt voor het kweken van algen als grondstof voor

bijvoorbeeld biobrandstof of veevoer. Met de aanwezigheid van een kantoor van TNO hebben we expertise voor duurzame innovaties bij de hand. Bonaire is uitermate geschikt als testgebied. We hebben een overvloed aan zon, wind en zee. En ruimte. Waar bijna niemand bij stilstaat is dat wij in oppervlakte groter zijn dan Aruba. Zonder dat de natuur in het gedrang komt hebben wij genoeg ruimte voor economische initiatieven."

Ook aan een andere belangrijke voorwaarde wordt voldaan. „De zakelijke dienstverlening is van Europees niveau. We hebben een haven met grote diepgang waarvan een van de pieren ingrijpend wordt gerenoveerd. Er zijn plannen voor een geheel nieuwe haven. Qua luchtverbindingen hebben we niet te klagen met een dagelijkse retourvlucht van de KLM. Kleinere maatschappijen

In gesprek met minister Cora van Nieuwenhuizen van Infrastructuur en Waterstaat.

Een hartelijke verwelkoming door minister Ank Bijleveld van Defensie.

zorgen voor betrouwbare verbindingen naar de andere eilanden. Vanuit een vestiging op Bonaire kun je prima de Latijns-Amerikaanse markt bewerken. Dat het leefklimaat niets te wensen overlaat behoeft geen betoog. Onderwijs, gezondheidszorg en veiligheid hebben sinds 2010 een enorme inhaalslag gemaakt.”

Huiswerk

Rijna weet zijn eiland goed te verkopen. Maar hoe zit het met de dienstverlening van de overheid? „Onze organisatie is klein. Daardoor kunnen zaken soms langer duren dan je zou willen. Processen zijn te versnellen door je als nieuwkomer goed voor te bereiden. Het is altijd verstandig contact op te nemen met de Kamer van Koophandel die over veel nuttige informatie beschikt. Die kan tevens adviseren welke vergunningen je nodig hebt en hoe je die het beste kunt aanvragen. Het gebeurt wel eens dat iemand net met het vliegtuig aangekomen een terrein koopt en vervolgens zonder businessplan bij ons aanklopt met een of ander

wild idee. Dan zal niet meteen een vergunning worden afgegeven. Dat neemt niet weg dat wij huiswerk te verrichten hebben. Voor een aantal overheidsafdelingen zijn we begonnen te twinnen met gemeenten in Europees Nederland om kennis en ervaring te delen. Dat werkt prima dus daar gaan we zeker mee door. Waar we wel voor moeten waken is dat we een kloon worden van een Nederlandse gemeente. De Bonairiaanse way of life maakt het juist aantrekkelijk hier te werken en te wonen. Het gebeurt wel eens dat ik ergens een Nederlandse ondernemer tegenkom die begint te mopperen. Als ik hem vervolgens vraag waar hij liever is krijg ik altijd hetzelfde antwoord.”

Impuls

Bovendien, gemopperd wordt er door de Bonairianen ook wel eens op Den Haag. „Sommige ministeries hebben zich sinds 2010 enorm ingespannen om achterstanden weg te werken. Andere ministeries hebben daar minder oog voor gehad. Dat wordt overigens door zowel de regering als

het parlement erkend. Reden waarom het ministerie van BZK een sterkere coördinerende rol krijgt. Dat zal ook het gevoel aan deze kant wegnemen van het kastje naar de muur te worden gestuurd. Staatssecretaris Knops wijst zijn collega's in het kabinet op het belang zich niet alleen op beleidsstukken te baseren, maar zelf te proeven hoe het hier werkelijk is. Ik juich dat zeer toe.”

Rijna zou graag zien dat het ministerie van Economische Zaken zich actiever inzet om het bedrijfsleven te wijzen op de businesskansen. „Gek genoeg is de armoede op Bonaire toegenomen sinds we onderdeel van Nederland zijn. We zijn het er over eens dat de snelste weg uit de armoede een goedbetaalde baan is. Betrokkenheid van EZ bij het ontwikkelen van een strategie om onze economie en daarmee de werkgelegenheid een impuls te geven zou ik zeer verwelkomen. Dat is goed voor het welzijn op Bonaire, bespaart het rijk kosten op uitkeringen en het is de inlossing van de belofte in het regeerakkoord.” ●

Aanval op afval

Met de opening van een afvalcentrum in Lagun is weer een stap gezet op weg naar een bijna afvalvrij Bonaire. Het gaat om een van de 21 projecten uit het plan 'Afvalbeheer op maat' dat TNO Caribbean, onderdeel van het Nederlandse onderzoeksinstituut TNO, samen met Selibon en de Directie Ruimte en Ontwikkeling in opdracht van het eilandbestuur heeft opgesteld.

Wereldwijd worstelen vooral eilanden met de vraag wat te doen met afval: ze zijn te kleinschalig voor een afvalverwerkingsfabriek, maar doorgaan met storten kan vanwege ruimte, overlast, veiligheid en duurzaamheid ook niet. In de Cariben loopt Bonaire dankzij de steun van TNO en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) dat met een subsidie van tien miljoen euro over de brug is gekomen voorop met het zoeken naar een oplossing.

Projectbureau

De ambitie is de hoeveelheid te storten (rest)afval in de komende 2 tot 3 jaar te reduceren met 30 à 40% en op de langere termijn terug te dringen tot 10 à 15%. De reductie wordt grotendeels bereikt door hergebruik. Het is de bedoeling in 2019 te beginnen met de installatie van een automatisch nascheidingsstelsel dat de verschillende soorten afval sorteert. Voor dat deel dat niet hergebruikt kan worden op het eiland brengt TNO afzetmarkten in de regio in kaart. Het projectbureau dat TNO Carib-

Gedeputeerde James Kroon en directeur-generaal duurzaamheid Roald Lapperre van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat bij de opening van het afvalcentrum.

bean in Kralendijk heeft is voortgekomen uit de hoofdvestiging op Aruba. Die kreeg in 2012 van het toenmalige ministerie van VROM het verzoek de supervisie te voeren over het rioleringsproject op Bonaire. Nadat in 2015 een samenwerkingsovereenkomst met het eilandbestuur werd gesloten is het lokale projectbureau geopend. Sindsdien is de organisatie betrokken bij een groot aantal projecten. Zo is er een alles omvattend energieplan ontwikkeld, evenals een plan voor het beter, goedkoper en duurzamer bouwen van (sociale) woningen.

Energievisie

Inhakend op de wens van Bonaire

zich als kenniscentrum te profileren haalde TNO 2 jaar geleden 40 internationale topwetenschappers naar het eiland voor een conferentie over de uitdagingen waarvoor eilanden en kuststaten door de klimaatverandering worden geplaatst. TNO levert voorts op structurele basis ondersteuning aan het Water- en Elektriciteitsbedrijf Bonaire waarvoor o.a. een energievisie is geschreven. Ook voor het ministerie van I&W worden frequent projecten uitgevoerd als het gaat om de waterketen.

TNO is naast Aruba en Bonaire ook actief op Curaçao, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba.

Schoolvoorbeeld van samenwerking

Een voorbeeld van succesvolle samenwerking tussen Den Haag en Bonaire betreft het onderwijs. Op dat terrein is dankzij gezamenlijke inspanningen (en de inbreng van de scholen zelf) grote vooruitgang geboekt, zo schreven de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Ingrid van Engelshoven en Arie Slob onlangs aan de Tweede Kamer. Met de laatstgenoemde praten we er over door.

Laten we eerst even teruggaan naar 2010. Hoe stond het onderwijs op Bonaire er toen voor?

„Al in 2008 heeft de Inspectie voor het Onderwijs geconstateerd dat de kwaliteit van het onderwijs op Bonaire, Sint Eustatius en Saba flink tekort schoot. Voor scholen betekende dit een flinke klus, omdat ze beperkt de tijd hadden om te voldoen aan de eisen van basiskwaliteit. In Nederland hebben scholen daar vaak decennia de tijd voor gehad, dus het is echt een groot karwei voor de scholen geweest. Ook in de huisvesting van de scholen was veel werk te doen: er bleken zeer grote achterstanden in onderhoud te zijn. In een aantal gevallen leidde dat zelfs tot onacceptabele situaties.”

Wat waren de eerste doelstellingen van het ministerie met het onderwijs op de BES-eilanden?

Minister Arie Slob: „Het onderwijs op Bonaire staat er goed voor.”

„Natuurlijk was ons gezamenlijk doel dat alle kinderen in Caribisch Nederland goed onderwijs krijgen. Belangrijk daarbij was dat alle scholen de eisen van basiskwaliteit zouden halen.”

Wat is er gedaan om die doelstelling te realiseren?

„In 2009 en 2010 is gestart met het uitvoeren van een onderwijsverbeterprogramma. Er zijn onder meer leermiddelen aangeschaft - scholen hadden vaak geen boeken - en er is toetsmateriaal beschikbaar gesteld. Ook is ingezet op de verbetering van de huisvesting. In 2011 is de eerste onderwijsagenda voor Caribisch Nederland getekend door de schoolbesturen en de samenwerkende overheden. Doel van die agenda was dat in 2016 alle scho-

len de basiskwaliteit zouden halen. OCW heeft de scholen hierbij ondersteund, bijvoorbeeld door het aanstellen van school- en bestuurscoaches via de PO-Raad en VO-raad, het bevoegd maken van leraren en het bijscholen van leraren in onder meer pedagogisch en didactisch handelen. Onderdeel van die agenda was een verbeterplan per school.”

Wat was de lokale inbreng, van het eilandbestuur en het onderwijsveld?

„Echt iedereen die op Bonaire, Sint Eustatius en Saba betrokken is bij het onderwijs - schoolbesturen, directeurs, unitleiders, leraren en ander personeel - was gemotiveerd en heeft keihard gewerkt aan de plannen. Het resultaat daarvan is op elke

school zichtbaar en dat is fantastisch. Dat geeft heel veel energie aan leraren en aan de kinderen in de klas. De eilandbesturen zijn op het onderwijsterrein verantwoordelijk voor de leerplicht, het leerlingenvervoer, trajecten om jongeren kansen te bieden en de onderwijshuisvesting. Het ministerie van OCW en de eilandbesturen werken samen aan de verbetering van de huisvesting."

De planning was dat alle scholen in 2016 tenminste basiskwaliteit zouden leveren. Waarom is dat niet (helemaal) gehaald?

„Dit kwam onder andere door ernstige bestuurlijke en managementproblemen op enkele scholen. Daardoor hadden zij dusdanige achterstanden dat zij nog veel moesten doen om de basiskwaliteit te bereiken. Gelukkig is er goed nieuws: alle scholen hebben inmiddels de basiskwaliteit bereikt. En dat in zo'n korte tijd! De scholen hebben in heel korte tijd veel achterstanden moeten wegwerken. Ik ben daar zeer van onder de indruk. Wat een geweldige prestatie. Mijn complimenten daarvoor."

De Scholen Gemeenschap Bonaire heeft moeilijke jaren gekend. Hoe gaat het daar nu?

„De school heeft de afgelopen jaren de nodige bestuurlijke problemen gekend, maar heeft inmiddels de processen op orde. Bij alle afdelingen van de SGB is basiskwaliteit bereikt. Dat is iets om trots op te zijn."

Wat is de staat van het onderwijs op Bonaire anno nu?

„Naast de SGB-scholen hebben ook alle andere scholen basiskwaliteit bereikt. Het onderwijs op Bonaire staat er dus goed voor. Daar is hard aan gewerkt, maar de uitdaging voor nu is om te kijken wat er nog beter kan voor leerlingen."

Wat zijn de verdere ambities?

„Om zover te komen dat alle kinderen dezelfde kansen hebben gaan we de komende tijd volop inzetten op de kwaliteit van de leerkrachten en bestuurlijke kwaliteiten. Daarvoor hebben we de tweede onderwijsagenda voor Caribisch Nederland ondertekend, waarin we afspraken hebben gemaakt tot aan 2020. Denk

daarbij aan het zorgen voor goede leerkrachten, effectief taalonderwijs, maar ook een gezond financieel beheer, een ordelijke administratie en een meerjarig financieel beleid en verbeterde randvoorwaarden als huisvesting, wetgeving en arbeidsvoorwaarden. Rond huisvesting is nu al de helft van de projecten opgeleverd. Dat is heel mooi nieuws. Dit heeft, ook volgens de scholen zelf, geleid tot een merkbaar beter onderwijsklimaat. Aan projecten voor het vmbo/mbo-deel van de Scholen Gemeenschap Bonaire, de Gwendoline van Puttschool en de Saba Comprehensive School wordt nu hard gewerkt."

Wanneer gaat u op werkbezoek naar Bonaire?

„Ik ben als fractievoorzitter van de ChristenUnie al meerdere malen op uw mooie eiland geweest; daar bewaar ik warme herinneringen aan. Ik hoop in het voorjaar van 2019 op bezoek te gaan. In juni heb ik gelukkig al een delegatie van schoolbestuurders en directeurs van alle onderwijsinstellingen uit Caribisch Nederland gesproken. Ik kijk er nu enorm naar uit om hen op hun eigen school te ontmoeten."

Schoolbestuurders uit Caribisch Nederland op bezoek bij minister Slob.

Werner Haafkes: „Wij hadden niet voorzien dat het zo goed zou lopen.“

Bouwen aan een mooi Bonaire

Een van de grotere investeerders op Bonaire is Haafkes. In het korte bestaan heeft het bouwbedrijf tal van prestigieuze projecten gerealiseerd. De wortels liggen in het Twentse Goor waar de tweede generatie de scepter zwaait over een bloeiend aannemingsbedrijf met ruim 35 jaar historie.

„Wij zijn echte tukkers“, zegt mededirecteur/eigenaar Werner Haafkes. „Hoe wij op Bonaire terecht zijn gekomen? Mijn broer Ronald is in 1993 na een stage op Sint Maarten blijven hangen. Hij is er een eigen bedrijf begonnen. Toen het met de economie minder ging is hij in 2013 verhuisd naar Bonaire. Op een gegeven moment belde hij dat het Rijksvastgoedbedrijf Caribisch Nederland een aanbesteding ging uitschrijven voor de bouw van de Papa Cornes-school. Het leek mijn vader Ben en mij leuk om dat samen met hem te doen. Met ons drieën hebben wij in 2014 Haafkes Bonaire opgericht. Het is een kopie

van ons bedrijf in Nederland. Mijn broer is verantwoordelijk voor de uitvoering, onze vader doet de inkoop en de logistiek en ik de rest.“

Stapje verder

De aanbesteding werd gewonnen. „Het is een mooie school geworden. Na de oplevering zeiden we tegen elkaar: we hebben laten zien dat we goed en snel bouwen, is er meer te doen? We wonnen nog twee aanbestedingen: de gymzalen voor de Scholen Gemeenschap Bonaire en de nieuwbouw van het Liseo. Daarna volgden ook opdrachten van particulieren voor de bouw van

villa's en renovatiewerkzaamheden voor hotels en seawalls. Wij hadden niet voorzien dat het zo goed zou lopen. Daarom wilden wij op enig moment wel een stapje verder.“

Tijdens een etentje bij Windsock Beach kwam een plan ter sprake voor de ontwikkeling van het Grand Windsock-resort. „Dat plan lag er al jaren, maar de initiatiefnemers kregen het niet van de grond. Wij zijn er toen ingestapt. Het project bestaat uit 37 villa's en 30 appartementen, een investering van 24 miljoen euro. In oktober 2017 zijn we serieus met de verkoop begonnen. Binnen de kortste keren hadden we 25% verkocht. In februari is de bouw gestart. We hebben het huis naast Windsock Beach gekocht zodat het bij de Windsock Beach club kan worden getrokken. Dat gaat

de hipste beachclub van Belnem worden. Nee, we gaan niet zelf achter de bar staan. Daar hebben wij geen kaas van gegeten, wij zijn aannemers.”

Klussenbedrijf

Begin 2018 is een apart onderhoudsbedrijf opgericht. „We signaleerden een behoefte aan een klussenbedrijf dat 24/7 beschikbaar is, maar dan ook echt 24/7, voor het verhelpen van storingen en kleine reparaties. We hebben een bus vol gereedschap op de boot gezet. Er zijn al bijna 300 opdrachten van klein tot minder klein uitgevoerd. Er lopen 5 man rond en we hebben een tweede bus gestuurd. De spin-off is groot. Mensen zien de busjes met onze naam rondrijden en dat levert veel nieuwe contacten op.”

Haafkes is betrokken bij de bouw van 36 appartementen op het laatste stukje braakliggend terrein achter de Kaya Grandi. „Wij hadden een leuk ontwerp met trapgeveltjes, maar dat vond men niet passen dus hebben we het aangepast. Wij gaan ook het Chogogo-resort bouwen. Een prachtige opdracht.” Het ondernemen op Bonaire bevalt het familiebedrijf goed. „Wij hebben inclusief onderaannemers gemiddeld 250 man aan het werk. In tegenstel-

Het Grand Windsock-resort bestaat uit appartementen en villa's.

ling tot wat je wel eens hoort vind ik het werkhethos van de Bonairianen prima. Wij leiden ook mensen op. We zijn erkend leerbedrijf en werken samen met de mbo-tak van de SGB.”

Containers

Veel materiaal komt via het moederbedrijf in Goor. „Wat we lokaal kunnen inkopen doen we lokaal. Inkopen in Zuid-Amerika durf ik niet aan. We willen zeker zijn van de kwaliteit en dat er op tijd wordt geleverd. In Twente kennen wij onze leveranciers. Per week gaan er 2 containers richting Bonaire.” Soms worden bestellingen voor collega-bouwers meegevoerd. „Geen ondernemer vindt

het leuk als er een concurrent bij komt, maar in de bouwsector op Bonaire is voldoende te doen. Wij zijn er niet op uit de grootste te worden. Wij willen leuk bezig zijn en goed bouwen. Ons belangrijkste doel is tevreden klanten.

Wij voelen ons een lokaal bedrijf en zijn dat ook. We betalen lokaal belasting en premies, zorgen voor werkgelegenheid en investeren fors. Zo'n project als Windsock is niet alleen voor Bonaire groot, maar ook voor ons. Wij vinden het belangrijk iets terug te doen voor het eiland. We hebben daarom het project Bella Vista ontwikkeld, vrijstaande woningen op eigen grond voor prijzen vanaf 140.000 dollar. Daar is veel behoefte aan. Alleen blijkt het voor kandidaatkopers erg lastig de hypotheek rond te krijgen.”

Werner Haafkes komt zo'n zes keer per jaar op Bonaire. „Het is een heerlijk eiland. Ook door de mensen, Bonairianen zijn prima. Dat het er anders aan toegaat dan in Europees Nederland moet vooral zo blijven. Dat hoort bij de charmes van het eiland. Ik ben ervan overtuigd dat er nog heel veel mooie dingen gaan gebeuren op Bonaire.”

Artist impression van het TIME TO SMILE Chogogo Dive & Beach Resort dat eind volgend jaar de deuren opent.

TIME TO SMILE

Met het TIME TO SMILE Chogogo Dive & Beach Resort krijgt Bonaire er een in alle opzichten bijzonder resort bij. Het door TUI ontwikkelde TIME TO SMILE-concept is tot in de kleinste details afgestemd op de wensen van de Nederlandse vakantieganger. De eerste gasten kunnen waarschijnlijk eind 2019 worden verwelkomd.

Het nieuwe viersterrenresort komt op het 32.000 vierkante meter tellende, direct aan het strand grenzende terrein van het voormalige Sunset Beach Hotel. Dat sloot in de jaren '90 de deuren en raakte in verval. Nadat een deel door brand was verwoest werden de gebouwen gesloopt. In de loop der jaren hebben zich verschillende gegadigden voor het terrein aangediend, maar door uiteenlopende omstandigheden is geen enkel plan verder dan de tekentafel gekomen. In november 2016 sprak Bonaire Overheids Gebouwen NV na een selectieprocedure zijn voorkeur uit voor Chogogo Bonaire.

Er komen 196 appartementen en 5 villa's. Het interieur is ontworpen

door topdesigner Paul Linse met veel aandacht voor leefcomfort. De appartementen hebben comfortabele, extra lange bedden, een ruim balkon, inloopdouche, een goed uitgeruste keuken, Wi-Fi verbinding en - voor 'Hollanders' altijd belangrijk - goede koffie. „Het comfort moet zijn zoals thuis of beter“, aldus Manfred Lahey, manager Verre Reizen bij TUI.

Het resort is ontworpen door het op Bonaire bekende bureau Jacobs Architecten met als opvallend element een lazy river die om het gehele complex stroomt en de zwembaden met elkaar verbindt. Twee restaurants completeren het geheel. De bouw wordt door Haafkes Bonaire uitgevoerd. De

totale investering bedraagt 35 miljoen dollar. Eenmaal in vol bedrijf biedt het resort werk aan zo'n 80 medewerkers.

Het nieuwe Chogogo (dat flamingo betekent) is een initiatief van de eigenaren van het gelijknamige resort op Curaçao, Hans en Gertrude Schellevis. Zij introduceerden het TIME TO SMILE-concept van TUI in 2015. De reisorganisatie vroeg Schellevis uit te zien naar een geschikte locatie in de regio voor een tweede resort waar het concept toegepast zou kunnen worden. Ver hoefde er niet te worden gezocht. TUI vliegt nu al vier keer per week vakantiegangers naar Bonaire, er was een gunstig gelegen plek beschikbaar en het eiland heeft behoefte aan meer hotelkamers in het hogere segment.

Lahey: „Bonaire is in de afgelopen jaren steeds populairder geworden vanuit Nederland en dus ook

bij TUI. Het eiland heeft een vriendelijk imago waarbij we steeds meer onder de aandacht willen brengen dat het niet alleen geschikt is voor rustzoekers, maar dat er - los van het duiken - zo veel meer activiteiten te doen zijn. Samen met de Bonaire Tourist-board maken we hier mooi plannen voor. Een van de USP's is de kleinschaligheid op accommodatieniveau die meestal charmant, karaktervol en vriendelijk zijn. Dit neemt niet weg dat er ruimte is voor een middelgroot vakantieresort zoals Chogogo dat veel faciliteiten zal bieden. Daar is ook een markt voor."

De TUI-manager denkt dat er van de komst van Chogogo Bonaire een belangrijke impuls uitgaat voor het gehele eiland. „Het zal

Bonaire nog meer op de kaart zetten en het toerisme stimuleren. Chogogo Curaçao is onze populairste accommodatie op Curaçao. Niet alleen qua aantallen toeristen, maar ook qua klanttevredenheid worden zeer hoge scores behaald. Het nieuwe resort op Bonaire zal overigens geen kopie zijn van Curaçao. We verwachten dat dankzij het bekende TIME TO SMILE-concept veel klanten hier zullen willen verblijven. Voor Bonaireaanse begrippen zal het resort redelijk grootschalig zijn en zal het wat betreft kwaliteitsniveau de lat hoger leggen voor het gehele eiland.

Om het resort te verzekeren van voldoende

gasten zal het aantal TUI-vluchten naar Bonaire toenemen. Hiervan zullen ook andere accommodaties profiteren dus dat is uiteindelijk goed voor iedereen. Het resort zal niet alleen voor Nederlandse klanten zijn, ook toeristen uit andere landen zijn van harte welkom", aldus Lahey.

De komst van Chogogo past in het toeristisch masterplan van de Tourism Corporation Bonaire. Daaruit blijkt dat er op het eiland nog ruimte is voor 600 extra hotelkamers van vier- en vijfsterrenniveau.

Zeldzame gast

Marineparkranger Luigi Eybrecht van Stinapa had een wel heel bijzondere ontmoeting met een manatee. Zeekoeien worden zelden gesignaleerd in de wateren rond Bonaire. Omdat er nog maar 2.500 zijn staat de Caribische Lamantijn op de lijst van bedreigde diersoorten.

Ook al zien ze er mede vanwege hun omvang vervaarlijk uit, manatees zijn volstrekt ongevaarlijke planteneters.

Sterk verhaal

Met de restauratie van het Sterke Yerkemonument heeft Bonaire er een spannend verhaal bij om aan toeristen te vertellen. Oudbemanningleden van het vlot waarmee bijna 40 jaar geleden de oceaan werd overgestoken hebben het vervallen gedenkteken hersteld. De tocht was bedoeld om aandacht te vragen voor de vervuiling van de zeeën. Ruim 100 dagen na vertrek uit het Friese Harlingen strandde de Sterke Yerke in de nacht van 14 op 15 december 1979 op de Bonairiaanse oostkust. Met de QR-code op de plaquette bij het opgeknapte monument kan het complete avontuur via een mobiele telefoon worden opgeroepen.

Gevangenis

Na eerst te hebben proefgedraaid met enkele tientallen Bonairianen die zich vrijwillig lieten opsluiten is de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland in gebruik genomen. Het 40 miljoen dollar kostende complex voldoet aan de internationale eisen. Zo is er nu meer ruimte om de gevangenen een volwaardig dagprogramma aan te bieden en is er een aparte afdeling voor jeugdigen die aan een leer/werktraject kunnen deelnemen. Op de foto gezaghebber Edison Rijna en zijn kabinetschef Bert te Hennepe die wel eens wilden weten hoe de wereld er vanachter de tralies uitziet.

Nieuwe school

Zo'n 480 mavo-, havo- en vwo-leerlingen van de Scholen Gemeenschap Bonaire hebben hun intrek genomen in een nieuw gebouw aan de Kaya Amsterdam. Opvallend is het overkapte middenterrein dat gebruikt kan worden voor projectmatig onderwijs en presentaties. De bouw is door de lokale overheid en het ministerie van Onderwijs gezamenlijk bekostigd. De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd om de huisvesting van het onderwijs te verbeteren. ●

Kinderrechten

Kinderrechtenexpert Karin Kloosterboer heeft voor haar boek 'Vertrouwen - Aan het werk met risicjongeren van de Cariben' 40 kinderen, jongeren, ouders en professionals op Bonaire geïnterviewd over het opgroeien in risicoverhogende omstandigheden zoals armoede. De schrijfster die onder meer voor Unicef en Defence for Children werkte heeft eerste exemplaren aangeboden aan gedeputeerde Edsel Cecilia en voorzitter van de Tweede Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties Alexander Pechtold. ●

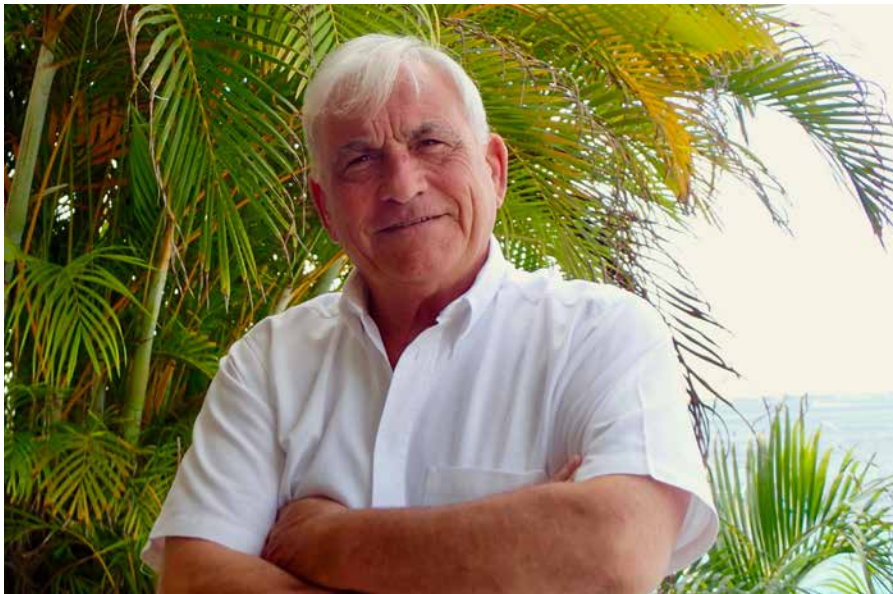
MKB-beleid

Gedeputeerde Hubert Martis heeft een rapport over te voeren MKB-beleid in ontvangst genomen. Het document maakt deel uit van het door de EU gefinancierde COSME-programma dat moet bijdragen aan de verduurzaming en diversificatie van de economieën van de Landen en Gebieden Overzee (de LGO's) waartoe de Caribische delen van het Koninkrijk behoren. Bij de totstandkoming van het rapport zijn lokale partijen nauw betrokken geweest. Op de foto gedeputeerde Martis, COSME-expert Huib Poot en consultant Tamira La Cruz. ●

Programmamaker/schrijver Rik Felderhof

'Ik ben een reiziger te gast'

„Voor een schrijver is het klimaat op Bonaire fantastisch, met die weldadige wind.“

Televisiemaker/schrijver Rik Felderhof is eerder dit jaar door het toeristenbureau benoemd tot ambassadeur van Bonaire, het eiland waaraan hij naar eigen zeggen zijn hart heeft verloren. Alle reden om hem op te zoeken.

Hoe bent u op Bonaire terechtgekomen?

„In 1976 was ik er voor het eerst. Ik wilde reportages maken en de Curaçaose kinderboekenschrijfster Sonia Garmers heeft mij rondgeleid over de eilanden. Een paar jaar later ben ik nog eens teruggeweest. In 90/91 heb ik voor mijn programma De Stoel op Aruba, Bonaire en Curaçao bijzondere inwoners geïnterviewd. In die tijd is bij mij een grote sympathie voor de eilanden

ontstaan, met name door de mensen die ik er ben tegengekomen. Het klimaat met twaalf maanden per jaar goed weer sprak mij ook erg aan.“

Dat geldt voor alle drie eilanden, toch koos u voor Bonaire.

„Ik ben met iets op Curaçao bezig geweest, maar dat ging niet door. Toen ik voor werk op Bonaire was dacht ik: dit eiland vind ik eigenlijk sympathieker.

Dat kwam vooral door de kleinschaligheid. Ik zocht rust. Lopend over de boulevard zag ik een appartementencomplex met palmbomen en bougainville. Er stond een mevrouw op het balkon die vroeg of ik misschien even binnen wilde kijken. Wat ik zag beviel me, met een balkon dat meer een terras is. Het was het helemaal dus ik heb de make-laar gezegd me te laten weten als er een appartement vrij zou komen. Een paar maanden later belde hij en is de koop gesloten. Dat was in 2005.“

In een tijd dat u nog Villa Felderhof maakte...

„Ja, ik had het druk met mijn werk en wist dat ik niet veel op Bonaire zou zijn. Maar het leek me een fijne plek voor na mijn pensionering. Dan ga ik daar op mijn terras genieten van de rust, een beetje wandelen, een beetje lezen, een beetje schrijven en misschien wat vrijwilligerswerk doen. Ik wist het nog niet. En nu zijn we al weer dertien jaar verder.“

En wordt u steeds vaker op Bonaire gesignaleerd.

„Ik had ook nog een heerlijk huis in Tanzania. Ik verdeelde de tijd, maar Tanzania ben ik aan het afbouwen. Ik ben nu minimaal

Reindert Paul Maarten Felderhof werd op 10 juli 1948 geboren in Amsterdam. In 1970 kwam hij bij de NCRV Radio te werken. In 1990 stapte hij over naar tv en had meteen groot succes met De Stoel waarvoor hij ook - met dé stoel - naar de ABC-eilanden reisde. In 1996 begon hij Villa Felderhof dat 15 jaar lang een kijkcijferhit was. In 2012 publiceerde hij onder het pseudoniem Ravelli het eerste deel van de bestsellertrilogie De Vliegenvanger. In 2015 maakte hij voor de Antilliaanse televisie in samenwerking met Nostalgie het serie Felderhof Overzee, een terugblik op uitzendingen die hij in de afgelopen 25 jaar heeft gemaakt op de Nederlandse Antillen. Sinds 2008 woont hij officieel op Bonaire en mag zich dus Bonairiaan noemen.

sen op je vaste adresjes - winkels en horecagelegenheden - snel leert kennen. Bonairianen zijn prettige mensen om mee om te gaan, ze zijn open minded en je maakt makkelijk vrienden. Ik kom bij ze thuis of we gaan uit eten. Ik ben zeer geïnteresseerd in hoe de Bonairianen denken en in het leven staan. Juist de verschillen maken het boeiend; ik luister graag naar de verhalen en de wijsheden. We kunnen van elkaar leren. Van het feit dat je met elkaar op een klein eiland leeft en elkaar voortdurend tegenkomt gaat een beschermende werking uit. In Nederland gaan we veel ruwer met elkaar om. Ik heb me hier nooit een vreemde gevoeld, maar dat ligt misschien aan mijn karakter. Ik ben een reiziger die altijd op pad is. Maar mijn hart ligt wel op Bonaire, al zal ik nooit helemaal Bonairiaan worden, want dat ben ik niet. Ik ben een reiziger die te gast is."

acht maanden per jaar op Bonaire en dat wordt alleen maar meer. De keuze voor Bonaire is goed uitpakend. Het bevat me uitstekend. Het tweede en derde deel van mijn Vliegenvangertrilogie (een romanserie waarvan honderdduizenden exemplaren zijn verkocht; red) zijn hier ontstaan. Voor een schrijver is het klimaat fantastisch, met die weldadige wind. Samen met een goede vriend heb ik een kinderbijbel geschreven, 'Simon, de buurjongen van Jezus', die het heel goed heeft gedaan op Bonaire. Ik ben dus een Bonairiaanse schrijver. Er is er nog eentje.. Jan Kees den Hartog en dat voor zo'n klein eiland..."

Sorobon om naar de surfers te kijken. Een vruchtensapje erbij, het leven overdenken. Of nieuwe scènes bedenken. Dan zit ik voorover gebogen met mijn ogen dicht omdat ik de scene voor me wil zien en hoor ik opeens: 'Meneer Felderhof, gaat het wel goed met u? Bent u onwel?' 'Nee', zeg ik dan, 'Ik ben buitengewoon wel, ik ben aan het nadenken'."

Is het inburgeren gladjes verlopen?

„Dat is geleidelijk gegaan. Het is zo'n klein eiland dat je de men-

Niet iedereen is even blij met nieuwkomers.

„Ik begrijp de zorg van de Bonairianen wel dat er zo veel nieuw-

Hoe zien de dagen eruit?

„'s Morgens ga ik altijd eerst buitenshuis koffie drinken, op de pier of bij Luciano. Daar krijg je bij je cappuccino een ijsje; verrukkelijk, maar slecht voor de lijn. Ik lees wat, ik schrijf wat en praat met mensen. Wat ik ook heerlijk vind is gewoon naar die prachtige blauwe zee te kijken, vol met de mooiste vissen. Het lukt me niet altijd, maar ik probeer elke dag in zee te zwemmen, als een soort meditatie. Zo begint mijn dag. Daarna ga ik werken. Ik ga graag met mijn opschrijfboekje ergens in de wind zitten, bijvoorbeeld bij

Door het toeristenbureau bevorderd tot ambassadeur van Bonaire.

komers op het eiland zijn komen wonen. Jongeren trekken naar Nederland om te studeren of vanwege de beter betaalde banen en oudere Nederlanders komen naar Bonaire. Er ontstaat een disbalans. Nu is het nog fiftyfifty, maar over een paar jaar zijn de nieuwkomers in de meerderheid en waar ben je dan nog als volk?"

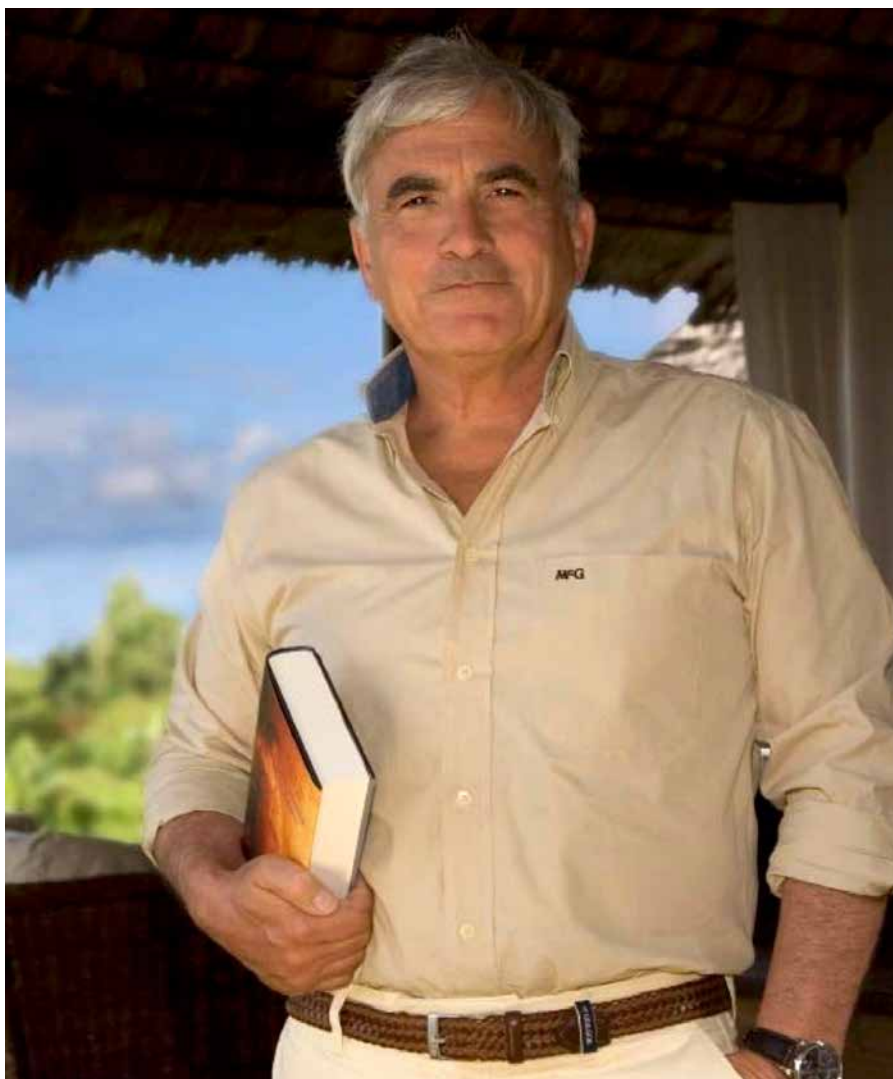
U bent, met alle respect, zelf ook een van die oudere Nederlanders.

„Dat klopt. Ik ben niet in Rincon geboren, dan ben je pas een echte Bonairiaan. Ik word gezien als een Hollander. Ik vind het belangrijk dat de stem van de Bonairianen gehoord blijft worden; dat de eigen cultuur, de taal en de manier waarop men hier met elkaar omgaat behouden blijven. Dat nieuwkomers het voor het zeggen krijgen, ook al is dat langs democratische weg, kan niet de bedoeling zijn.“

U hoort de eilanders vast wel eens mopperen op Den Haag.

„De Bonairianen hadden het idee dat ze meer rechten zouden krijgen nadat het eiland een bijzondere gemeente van Nederland is geworden. Maar er is toch een vorm van ongelijkheid met het Europese deel van Nederland gebleven. De onderstand en de ouderdomsuitkering zijn lager dan de bijstand en de AOW. Aan de andere kant ziet iedereen dat er op een aantal terreinen enorme vooruitgang is geboekt. Maar soms weegt men de kritiek zwaarder dan de voordelen die het verbonden zijn met Nederland oplevert.“

De regering zou wel iets meer compassie met de eilanden kunnen tonen.

„De ideale manier om met de eilanden om te gaan heeft Den Haag nog niet gevonden. Het ligt niet alleen aan Den Haag. Het is niet eenvoudig, er spelen een heleboel factoren. Als de wil er maar is om er samen iets moois van te maken. Wat niet werkt is zoals het hier gaat langs een Nederlandse meetlat te leggen. En het is belangrijk de geschiedenis serieus te nemen. Nederland heeft hier tenslotte een historie.“

Hoe zit het met het vrijwilligerswerk dat u zich had voorgenomen?

„Tv-producent Harry de Winter die ook op het eiland woont en ik hebben een plannetje voor een publieke zender voor de BES-

eilanden. Ze horen bij Nederland dus hebben zij recht op een regionale publieke omroep, een NPO Cariben. Dan heb je toegang tot dat hele grote archief van beeld en geluid met alle programma's die de laatste dertig jaar zijn gemaakt, van schooltelevisie tot natuurprogramma's en documentaires. Als NPO-dochter mag je die gratis uitzenden, je betaalt slechts een paar euro aan handlingkosten. Daarnaast moet de zender ook eigen programma's produceren, bijvoorbeeld om de cultuur van de eilanden uit te dragen en te behouden. Wij willen dat opzetten in samenwerking met lokale programmamakers. Er moeten ook echte Bonairianen in het bestuur zitten. Het is niet onze bedoeling te

gaan concurreren met bestaande lokale zenders, we willen elkaar alleen maar versterken.”

En gaan jullie ook zelf programma's maken?

„In het begin willen we dat zeker doen. Ik heb al wat ideetjes. Wij willen de kar voor een jaar of twee trekken en dan moet het worden overgenomen door mensen van het eiland. Harry is in Den Haag geweest om te kijken bij wie we moeten aankloppen. Het heeft een juridische kant: onder wie moet het vallen? Dat zal ons een zorg zijn. Waar het om gaat is dat wordt ingezien dat deze bijzondere gemeenten recht hebben op een publieke omroep die kan bijdragen aan een heleboel goede dingen zoals educatie. Als je bij de NPO hoort kun je bovendien van allerlei faciliteiten gebruikmaken, opleidingen en het eerste recht om afgeschreven camera's en montagetafels over te nemen.”

Nog andere ideeën?

„Ik zou het ontzettend leuk vinden als we een mooi, multifunctioneel theatertje zouden

krijgen. Dat hoeft helemaal niet groot te zijn, als het maar de sfeer van het theater heeft en in Bonairiaanse stijl wordt gebouwd. Dan kunnen er toneelgezelschappen naar Bonaire komen, artiesten, schrijvers die lezingen houden... Nu wordt er wel eens wat in een gymzaal gedaan met beperkte middelen. Geef de mensen het echte theatergevoel, dat zou ik fantastisch vinden.”

En de schrijverij?

„Ik ben bezig met een bijzonder reisboek dat door de ANWB wordt uitgegeven, 'Een Zomer in Italië, het dolce vita van Rik Felderhof' heet het. Aan de hand van de locaties in de Vliegenvanger volg ik de hoofdpersoon op zijn reis door Italië, aangevuld met fragmenten uit de roman. Het is de opvolger van 'Reisgids voor levensgenieters' waarin ik verslag doe van een reis van Maastricht naar Saint Tropez. Het is een heel andere benadering dan gewone reisgidsjes die niet veel meer vertellen dan waar je lekker kunt eten en waar je fijn kunt zwemmen.”

Leuk idee voor Bonaire!

„Zeker. Ik heb het al eens geoperd bij de mensen van het toeristenbureau. Ik heb zo veel verhalen gehoord die de moeite waard zijn om in zo'n gids op te nemen. Bonairianen zitten vol bijzondere wijsheden die je er goed in kunt verwerken. Ik ben voor alles in, als het maar positief voor Bonaire is.”

U hebt destijds vanwege de rust voor Bonaire gekozen. Zo rustig als toen is het niet meer.

„Soms liggen er twee grote cruiseschepen tegelijk. Die zijn zo hoog dat ze half Kralendijk letterlijk overschaduwden. Het is ongetwijfeld goed voor de economie en er zullen mensen een boterham aan verdienen, maar soms lopen er meer toeristen dan het eiland aankan. Wat ik vaak doe is met de watertaxi naar Klein Bonaire gaan; weg van de drukte. Het is een kwartiertje varen en na een kwartiertje vaar ik weer mee terug. Als vaste passagier mag ik soms even het stuur vasthouden. Ben ik assistent-stuurman. Een heerlijk uitje.”

Open doekje voor Blue Destination

Gezaghebber Edison Rijna werd tijdens het VNG-congres door Twan Huys geïnterviewd over de ambitie van Bonaire de eerste Blue Destination van de wereld te worden.

Een open doekje kreeg gezaghebber Edison Rijna tijdens het jaarcongres van de Vereniging Nederlandse Gemeenten. De zaal vol burgemeesters en wethouders was diep onder de indruk van Bonaire's ambitie als eerste in de wereld het predicaat *Blue Destination* te verwerven.

Op het podium geroepen door presentator Twan Huys vertelde Rijna dat zijn eiland zich al veel langer inspant om de natuur te beschermen. „Bonaire was eind jaren '60 de eerste met een marienpark om de onderwaterrijdommen te beschermen. Wij lopen als het om natuurbescherming gaat voorop.” Het concept Blue Destination komt voort uit het strategisch plan dat experts van de universiteit van Florida hebben opgesteld voor de verdere ontwikkeling van het toerisme op

Bonaire. Vanwege de kleinschaligheid en de kwetsbaarheid van de natuur zitten er grenzen aan de aantallen bezoekers die het eiland aan kan. Vandaar de keuze voor groei in kwaliteit waarbij gemikt wordt op reizigers die bij het bepalen van hun vakantiebestemming duurzaamheid zwaar laten wegen.

Het streven om als blue destination te worden erkend strekt verder dan alleen het toerisme. De gehele economie moet blauw

worden, reden waarom de Tourism Corporation Bonaire, de Kamer van Koophandel, de Bonaire Hotel Tourism Association en de natuurorganisatie Stinapa de handen ineen hebben geslagen.

„Het idee van Bonaire als blauwe bestemming is zo aantrekkelijk dat het jammer zou zijn het alleen voor de promotie van Bonaire als toeristische bestemming te gebruiken. Het past bij het DNA van het eiland”, aldus KvK-directeur Dick ter Burg die benadrukt dat Bonaire zaken al veel langer anders aanpakt in het bewust omgaan met toerisme, beschermen van het milieu en dingen op een eco-vriendelijke manier willen doen. Het gaat volgens de betrokken partijen niet om een marketingstrategie, maar om een daadwerkelijke omslag van de lokale economie. Daarvoor wordt een actieprogramma ontwikkeld.

Volgens de opstellers van het strategisch plan kan het toerisme doorgroeien van de huidige 140.000 naar 200.000 bezoekers per jaar. Daarvoor moeten er 600 hotelkamers in het hogere segment (minimaal 4 sterren) en bij voorkeur in boutiquestijl bij komen. De benodigde investering van 150 miljoen dollar zal voor 2.400 nieuwe banen zorgen. De inkomsten uit toerisme zullen stijgen van 229 miljoen dollar in 2017 naar 400 miljoen in 2027.

I: www.bluedestination.com

Het PCN-bestuur met vlnr. Roy Hooker, Harald Linkels, Gerard Bergsma en Valdemar Marcha.

Pensioenfonds belegt voortaan ook lokaal

Het Pensioenfonds Caribisch Nederland (PCN) laat het vermogen voortaan mede ten goede te komen aan voor de samenleving relevante economische initiatieven. Tot voor kort werd uitsluitend in het buitenland belegd.

„PCN kent, in tegenstelling tot collega-fondsen op Curaçao, Aruba en Sint Maarten geen verplichting lokaal te investeren”, aldus bestuursvoorzitter Harald Linkels. „Wij hebben een lokaal beleggingsvehikel opgericht: de Participatiemaatschappij Caribisch Nederland. Via PMCN kunnen wij nu ook objecten aankopen en participeren in bedrijven op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.”

Stabiel

„Wij zien bij andere fondsen dat lokale beleggingen waarde toevoegen aan het totale rendement en dat deze niet altijd meebewegen met de internationale beleggingen. Vooral in tijden van economische volatiliteit blijven lokale beleggingen vrij stabiel. Als je een goed rendement kan maken terwijl de investeringen ook nog eens bijdragen aan de economische ontwikkeling van de eilan-

den waar onze deelnemers wonen en werken heb je het beste van beide werelden.”

Inmiddels heeft PCN een eerste lokale investering gedaan. Aan het luchtvaartbedrijf EZ-Air is een lening verstrekt voor de aanschaf van toestellen waarmee het Bonaire met de regio kan verbinden. Over twee andere concrete financieringen wordt onderhandeld, terwijl het fonds met diverse partijen in gesprek is over mogelijke investeringen.

Uitstekend

Vooralsnog wordt niet meer dan 10% van het totale kapitaal (440 miljoen dollar) lokaal belegd. Over 2017 heeft fonds met een rendement van meer dan 13% uitstekend gepresteerd. PCN is in 2010 opgericht nadat het land Nederlandse Antillen werd ontmanteld en Bonaire, Sint Eustatius en Saba bijzondere gemeenten van Nederland werden. Het fonds beheert de pensioenrechten van medewerkers van de Rijksdienst Caribisch Nederland, de Openbare Lichamen, de zorg, het onderwijs, jeugd en gezin en aangesloten (overheids)bedrijven.

In de loop van de tijd werd, vooral na implementatie van in Nederland gebruikelijke normen, duidelijk dat het berekende startkapitaal bij de transitie in 2010 te laag is ingeschat. Mede hierdoor was PCN in 2017 genoodzaakt te korten op de pensioenuitkeringen. Het kabinet heeft in zijn rol als coördinerend overheidswerkgever 31 miljoen dollar uitgetrokken om het fondskapitaal te versterken. Inmiddels staat het fonds er met een dekkingsgraad van zo'n 114% beduidend beter voor en komt een mogelijke indexering van pensioenen en pensioenaanspraken weer in beeld.

I: www.pensioenfondscn.com ●

Honderden flamingo's gered

Flamingo's en Bonaire zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het vliegveld is er zelfs naar vernoemd. Het eiland is de thuishaven annex kraamkamer van een kolonie van naar schatting 20.000 Caribische flamingo's.

Ze leven in een goed afgeschermd reservaat temidden van de zoutpannen van Cargill. In maart werd groot alarm geslagen: tot ver buiten het veilige broedgebied werden rondzwervende flamingo-kuikens en pubers gesignaleerd die er slecht aan toe waren. Ze werden naar het Mangrove Cen-

ter van Elly Albers gebracht die vorig jaar al naam maakte met een grote schoonmaakoperatie van met olie besmeurde vogels. Ze had niet voldoende ruimte en middelen om de plotselinge toestroom van de ernstig verzwakte dieren op te vangen, maar een weg terug was er niet: op 1 juni

werd de Bonaire Wild Bird Rehab officieel geopend.

Weinig informatie

„We hebben voldoende kooien en alle tools die nodig zijn. Het lastige is dat er weinig informatie is over het verzorgen van flamingo's. Op internet is er van alles te vinden over het redden van bijvoorbeeld egels, maar niet van flamingo's. We hebben veel contact met Monique de Vrijer van de Stichting Vogelklas Karel Schot in

Flamingopleegmoeder Elly Albers met een van de door haar opgelapte vondelingen.

Rotterdam. Zij is vorig jaar op Bonaire geweest toen we met door olie vervuilde vogels zaten. En ik heb ook contact met Blijdorp. Verder kunnen we altijd advies inwinnen bij een dierenarts op Curaçao die gespecialiseerd is in vogels."

Bedelen

Zo'n 60% van de ruim 300 binnengebrachte kuikens heeft het overleefd. „Dat is gezien de staat waarin ze verkeerden een hoog percentage. De meesten waren zwaar ondervoed. Degenen die het niet hebben gered stierven doorgaans binnen enkele uren. Drie maanden geleden zijn we begonnen met ringen. We hebben tot nu geen melding gekregen van geringde flamingo's die alsnog zijn doodgegaan nadat we ze terug hebben gezet in de natuur. Want dat is wat we doen: vogels opvangen, behandelen en revalideren om ze weer vrij te laten. Wat we wel zien is dat een grote groep die we hebben opgelapt terugkomt om te eten. Een nadeel van de opvang is dat een aantal flamingo's die wij verzorgd hebben niet schuw zijn en zelfs naar mensen toegaan om voor eten te bedelen."

Het is zeer ongebruikelijk dat flamingo's het broedgebied verlaten als zij voor hun eten nog afhankelijk zijn van hun ouders. Dat ze toch aan het zwerven zijn geslagen duidt er op dat ze niet meer gevoerd werden. Maar een overtuigende verklaring is nog niet gevonden. Wel had Bonaire toen de eerste kuikens werden gevonden te maken met enorme sargassumvelden langs de kust en op de stranden, maar een verband is niet zeker.

Albers woont al 30 jaar op Bonaire. „Ik was bij een vriendin op bezoek. Toen ik weer thuis in

Nederland was kreeg ik heimwee. Ik heb mijn baan opgezegd en met twee honden onder mijn arm ben ik teruggegaan. Voor een jaartje, dacht ik... Van beroep was ik verpleegkundige, maar daar heb ik nooit wat mee gedaan. De eerste 6 jaar heb ik geholpen bij het opzetten van het dierenasiel. Daarna heb ik een tijdje in de duiksector gewerkt. Vervolgens heb ik in een tehuis voor onder toezicht gestelde kinderen gewerkt."

In 2004 raakte ze betrokken bij de oprichting van het Mangrove Center bij Lac Bay dat op een ecologisch verantwoorde manier tours per kayak en boten op zonne-energie organiseert door het unieke mangrovebos. „Het idee kwam van een kennis. Toen hij stopte ben ik ermee doorgaan. Het draait hartstikke goed. Er is inmiddels een team van medewerkers die allemaal door Stinapa zijn gecertificeerd."

Donaties

Vorig jaar werd Bonaire opgeschrikt door olie op de kust. Stinapa vroeg Albers die vanuit haar eerdere werk voor de Dierenbescherming enige ervaring had met

vogels de opvang te organiseren van besmeurde vogels. „We zijn de vogels gaan wassen op een manier waarvan wij dachten dat die goed was. Na overleg met de Stichting Olie Vogels Nederland werd Monique de Vrijer ingevlogen. Zij heeft ons training gegeven hoe je vogels moet wassen en hoe je ze laat revalideren. Zo is het begonnen. Er werden daarna vaker vogels die gewond waren of uit het nest gevallen naar mij gebracht. Toen zich in maart dat probleem met de flamingokuikens voordeed is het idee ontstaan om het professioneel aan te pakken. Het is een tweede fulltimebaan. Gelukkig heb ik een goed team van vrijwilligers."

Met de fondsenwerving gaat het minder. „Ik ben er door de drukte niet aan toegekomen. Er zijn wel mensen die een donatie hebben gegeven. Sommigen willen pas doneren als ze de rehab mogen bezoeken, maar dat staan we niet toe. Het zijn zieke dieren die we geen extra stress willen bezorgen. Het is hier voor vogels en niet voor toeristen. We zijn wel van plan een webcam te plaatsen. Verder kan men ons via facebook volgen."

Het witte goud

Het witte goud, zo werd in vroeger tijden het zout genoemd dat tot op de dag van vandaag wordt gewonnen op Bonaire. Van oudsher komen er zoutmeren voor op het eiland. De Spanjaarden die er in 1499 voet aan wal zetten ontdekten dat door verdamping langs de randen van deze *saliñas* zoutkristallen achterbleven. Hoewel ze de benedenwindse eilanden omdoopten tot *Islas Inutiles* maakten ze dankbaar gebruik van het zout om vis en vlees te conserveren

In de 17e eeuw maakte de West-Indische Compagnie serieus werk van de zoutwinning bij het Pekelmeer aan de zuidkant van het eiland. Scheepsladingen vol werden naar Nederland getransporteerd ten behoeve van de haringkakerij. Halverwege de 19e eeuw werd de productie opgevoerd door de aanleg van dammen en sluisen waardoor ondiepe bassins ontstonden die met behulp van windmolens gevuld werden met zeewater. Om de productie over het gehele jaar te verdelen waren er vier zoutpannen: rode, witte, blauwe en oranje pan. Afhankelijk van de kleur vlag waarmee aan wal werd gezwaaid wisten

de schepen bij welke pan ze moesten aanmeren. Zagen ze een blauwe vlag, dan zetten ze koers naar de gelijkkleurige obelisk.

Kwaliteit

Voor het oogsten van het zout werden slaven ingezet. Nauwelijks beschermd tegen de brandende zon en het bijtende zoute water werden zij afgebeeld. Ze overnachtten twee aan twee in slavenhuisjes. Naar de maatstaven van toen moeten er kapitaal zijn verdiend met de zouthandel, alleen heeft Bonaire er nooit van geprofiteerd. Na de afschaffing van de slavernij in

1863 verloor Nederland zijn interesse. De zoutwinning werd op bescheiden schaal voortgezet door particulieren.

In 1960 zag de International Salt Company brood in het oplappen van de zoutpannen, maar enkele jaren later werden de zaken alweer overgedaan aan Akzo Nobel dat de zoutwinning met inzet van moderne technieken rendabel maakte. In 1997 stootte het Nederlandse bedrijf de zoutwinning in de Cariben en Noord-Amerika af aan het wereldwijd opererende Amerikaanse Cargill. Jaarlijks vindt 400.000 ton Bonairiaans zout - volgens experts het zuiverste ter wereld - zijn weg naar alle continenten. De combinatie van wind, zon, zuivere lucht en schoon water staat borg voor een uitstekende kwaliteit kristallen die vooral voor industriële doeleinden worden ingezet zoals het ontharden van water.

Sneeuwbergen

Het principe van de zoutwinning is door de eeuwen heen hetzelfde gebleven. Zeewater wordt het Pekelmeer ingepompt en doorgeleid naar bassins voor het verdampingsproces. Naarmate het zoutgehalte toeneemt kleuren de bassins sterker roze. Het uiteindelijke kristalliseren vindt plaats in de kleinere pannen waarna de grote zoutkristallen met bulldozers worden geogst. Vanwege de ideale omstandigheden neemt het gehele proces slechts 2 tot 3 maanden in beslag. De 'sneeuwbergen' die vanaf de weg te zien zijn bestaan uit net geogste kristallen die na te zijn gewassen liggen te drogen. Het terrein van Cargill neemt 13% procent van de oppervlakte

van Bonaire in beslag. Een deel daarvan herbergt de unieke broedkolonie flamingo's die het eiland rijk is. De stressgevoelige vogels zijn daar goed afgeschermd tegen opdringerige toeristen. Het reservaat is streng verboden toegang. In het leasecontract met de overheid is vastgelegd dat de medewerkers van Cargill een oogje in het zeil houden en maandelijks een telling houden. Flamingo's leggen per nest één ei dat gedurende vier weken door beide ouders wordt bebroed. Alle eieren komen vrijwel tegelijk uit waarna 'crèches' worden gevormd: volwassen exemplaren houden groepen kuikens in het gareel terwijl de ouders op en neer naar Venezuela vliegen om te foerageren.

Beschermd

Groot was de schrik toen jaren geleden tientallen flamingo's zich doodvlogen tegen elektriciteitskabels. Het Water- en Elektriciteitsbedrijf Bonaire heeft aanpassingen gedaan om nieuwe aanvaringen te voorkomen. Ingrijpen was eveneens noodzakelijk toen sterns begonnen te nestelen langs de wegen waarover de zware trucks de geogste zoutkristallen afvoeren. In overleg met de natuurorganisatie Stinapa is er voor gekozen houten loksterns op een eilandje in het Pekelmeer te plaatsen waar de nestelende vogels bovendien beter beschermd zijn tegen ratten.

○

Het witte en roze goud van Bonaire in één beeld gevangen.

Wie valt niet voor Bonaire Blond

Een bierbrouwerij is niet het eerste dat je op Bonaire verwacht. Toch wordt er in een knus monumentaal pandje aan de Kaya Grandi schuimend gerstenat gebrouwen. „Bier heeft een huis nodig“, verklaart eigenaar Jeroen van der Kroft het bestaan van The Brewery. Hij is samen met chef-kok Rick van den Broek verantwoordelijk voor het populairste biertje van het eiland: Bonaire Blond.

„Voor mijn studie aan de Hogere Hotelschool heb ik vier jaar geleden stage gelopen bij Ricks restaurant At Sea. Na mijn afstuderen ben ik teruggegaan, want ik vond het er geweldig. Rick wilde een speciaal biertje aan de gasten kunnen schenken. Dat werd Bonaire Blond. Het was vanaf het begin een succes. Het wordt op meer dan dertig plekken geschonken.“
Het brouwen gebeurt bij de

Noord-Hollandse brouwerij. „De vraag is te groot om het zelf te doen. Ik kan per week maar 150 liter produceren. Elke zaterdag maken we weer een ander biertje. In Bonaire Blond zitten wel echt Bonairiaanse ingrediënten. Het dankt zijn eigen smaak aan de gedroogde Aloë Vera-bloem die afkomstig is van de Onima-plantage.“
Dat was een eis van Van den Broek toen hij bij meester-brouwer Kees Schouten aanklopte. „Ik heb eerst een recept gemaakt en dat aangepast totdat we het eens waren. Aloë Vera is een beetje bitter dus je moet er niet te veel van in doen. De meerwaarde van de bloem moet je pas ontdekken als je hem weg laat“, aldus Schouten.
De brouwer wordt met regelmaat benaderd door potentiële afnemers in Nederland. „Er is vraag naar, maar ik beslis niet alleen. Het is mijn recept, het merk Bonaire Blond is van Rick en

Jeroen.“ Die laatste ziet het wel zitten de Nederlandse markt te veroveren, maar heeft voorlopig geen tijd. „Ik heb het druk met het organiseren van de Bonaire Blond Restaurantweek. Daar doen weer dertig restaurants aan mee.“
Van der Kroft heeft zelf ook nog een restaurant te runnen, La Cantina dat hij van de naar Nederland teruggekeerde Van den Broek heeft overgenomen. Het is in hetzelfde pand als The Brewery gevestigd. „Ik zoek naar creatieve combinaties van bier en eten. Met het graan dat ik overhoud van het brouwen worden geitjes gevoerd waarvan ik later het vlees gebruik in La Cantina.“
Het ondernemersbestaan op Bonaire bevalt goed. „The Brewery is een hit en het restaurant loopt prima. De bevolking is supervriendelijk en het leefklimaat is fantastisch. Ik blijf nog wel een tijdje.“

De daad bij het woord

In het regeerakkoord hebben de coalitiegenoten VVD, CDA, D66 en ChristenUnie vastgelegd extra te investeren in Caribisch Nederland om de achterstanden in het voorzieningenniveau aan te pakken. Op verschillende terreinen is het kabinet begonnen met het inlossen van die belofte.

Minister Carola Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit maakte bekend uit het voor regionale impulsen bestemde fonds van 950 miljoen euro 30 miljoen uit te trekken voor de eilanden waarvan een derde voor Bonaire. Het geld uit deze zogeheten regio-envelop wordt ingezet om de economische ontwikkeling te versterken. 5 miljoen wordt gereserveerd om de brandstof- en drinkwatervoorziening op Bonaire duurzaam veilig te stellen. Het restant is beschikbaar ten behoeve van sociale woningbouw (2,5 miljoen), landbouwontwikkeling en voedselveiligheid (1,6 miljoen) en de oprichting van een Job Center (Plenchi de Trabou) dat werkgevers met vacatures en werkzoekenden gaat helpen elkaar te vinden. Nog eens 2 ton wordt gestoken in de versterking van de aansluiting tussen het middelbaar beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt.

In het kader van de armoedebestrijding heeft staatssecretaris Tamara van Ark van Sociale Zaken en Werkgelegenheid maatregelen afgekondigd die de positie van kwetsbare groepen zoals alleenwonende ouderen, arbeidsongeschikten en eenoudergezinnen verlicht. Zij stelde ook een verhoging van de kinderbijslag met 50% in het vooruitzicht. De ministers Cora van Nieuwenhuizen (Infrastructuur en Waterstaat) en Eric Wiebes (Economische Zaken en Klimaat) kenden

bijdragen toe om de tarieven voor drinkwater en elektriciteit betaalbaar te houden. Koning Willem-Alexander maakte in de troonrede bekend dat het kabinet de werkgeverspremies in Caribisch Nederland per 1 januari van 18,4 naar 13,4% verlaagt. Die korting maakt het mogelijk het minimumloon met 5% te verhogen. De sociale uitkeringen zullen met een gelijk percentage meestijgen. Uit de op Prinsjesdag gepresenteerde begrotingsstukken blijkt tevens dat er voor kinderopvang structureel 3 miljoen euro op jaarbasis wordt vrijgemaakt.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties werkt aan de introductie van een vorm van huursubsidie. Vooral de huishoudens met een laag inkomen zijn verhoudingsgewijs een groot deel van hun budget kwijt aan huisvestingskosten. Een in voorbereiding zijnde wijziging van de telecomwet en -regelgeving is bedoeld om de kosten te verlagen en tegelijkertijd de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren. Steun uit Den Haag komt er voorts voor het versterken van ondernemerschap en de toeristische sector. Daarnaast werken staatssecretaris Raymond Knops van BZK en het Eilandbestuur aan een bestuursakkoord waarin wordt vastgelegd welke projecten de komende jaren in welke volgorde prioriteit verdienen.

Koning Willem-Alexander sprak in de troonrede van „een Koninkrijk waarin we elkaar terzijde staan.“

Tinaika Coffy loopt stage bij de Rijksdienst Caribisch Nederland.

'Het was heel erg wennen'

Tinaika Coffy (23) is een van de honderden Bonairiaanse jongeren die een studie in Europees Nederland volgen. „Ik ben in juli 2012 gekomen. Helemaal nieuw was het niet voor mij, want ik was er

twee keer op vakantie geweest. Toch heb ik het in het eerste jaar zwaar gehad. Ik woonde samen met mijn zus en een nichtje, maar had last van heimwee. Het was heel erg wennen aan de cultuur,

de omgeving, de taal en vooral het klimaat. Ik was gewend dat alles dichtbij is. Ik miste de zon, de warmte en het Papiaments. Het bleek dat ik de Nederlandse taal toch niet zo goed beheerste als ik dacht. Vrienden maken met klasgenoten was moeilijk. In Nederland is het toch meer 'ieder voor zich'. Op Bonaire gaat het er socialer aan toe. In de loop der jaren heb ik mijn draai wel gevonden, maar de winter is nog steeds niet mijn vriend.“

Studiekeuze

Tinaika groeide grotendeels op in Antriol. „Wij gingen bijna elke middag bij mijn oma eten, samen met tantes, ooms, nichten en neven. Zondag gingen we meestal met de hele familie van mijn moederskant zwemmen en 's avonds naar de familie van mijn vaderskant in Rincon. Ook op feestdagen kwam iedereen bij elkaar. We hebben een gezellige familie; heel sociaal.“

Op de havo deed Tinaika verschillende studiekeuzetesten. „Mijn leraar Economie vond dat ik in de richting van economie moest doorstuderen, want dat was mijn sterke punt. Van anderen hoorde ik echter dat het een heel moei-

Van braindrain naar braingain

Jaarlijks verliest Bonaire enkele tientallen veelbelovende talenten. Het zijn jongeren die met het diploma van de middelbare school op zak hun studie voortzetten in Europees Nederland. Het merendeel vertrekt in het vaste voornemen na het afstuderen terug te keren, maar in de praktijk gebeurt dat maar mondjesmaat. 80% blijft in Nederland, al dan niet verleid door bedrijven die carrièrekansen in het vooruitzicht stellen waarmee werkgevers op het eiland moeilijk kunnen concurreren.

Het Eilandbestuur maakt zich al langer zorgen over de braindrain, want jong talent met ambities is hard nodig voor de verdere ontwikkeling van Bonaire. Vorig jaar is in samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het programma TOP Traineeship gelanceerd. High potentials met een terugkerwens kunnen in aanmerking komen voor een tweejarig contract om als trainee een ontwikkelingsprogramma bij de lokale overheid of een van de overheidsnv's te doorlopen.

Verbindingen leggen

De Stichting WeConnect heeft zich ten doel gesteld een brug te slaan tussen het Europese en de Caribische delen van het Koninkrijk. De organisatie doet dat onder meer door activiteiten te organiseren die de kennis van en het begrip voor elkaar vergroten. WeConnect richt zich op jongeren van de zes eilanden die in Nederland studeren en arrangeert gezamenlijke bezoeken aan bijvoorbeeld het Anne Frank Huis en de Tweede Kamer, maar ook door het aanbieden van praktische workshops. WeConnect is nauw betrokken bij de werving en selectie van trainees voor TOP Bonaire. De stichting helpt eveneens bij het zoeken naar een stageplaats of een baan op de eilanden om zo de inzet van 'eilandskinderen' op de lokale arbeidsmarkten te vergroten.

het RVB Nederland. Het voelt overigens heerlijk weer even thuis te zijn, met de blauwe lucht, de stranden en 30 graden."

Maar een spoedige definitieve terugkeer zit er niet in. „Na mijn afstuderen wil ik nog 3 tot 5 jaar in Nederland blijven om werkervaring op te doen en vooral om mijn studieschuld terug te betalen. Wanneer ik terug naar Bonaire ga hangt een beetje af van hoe ik mijn stage ga ervaren, de werkmogelijkheden die er dan zijn en of mijn partner ook terug wil." ●

lijke studie is. Van kleins af aan wilde ik al docent worden, maar omdat ik met de taal worstelde heb ik dat idee laten varen. Een klasgenoot maakte mij enthousiast voor een studie HRM dus heb ik daarvoor gekozen. Ik kwam er al snel achter dat het veel theorie was. Personeelszaken sprak me ook niet echt aan. Op een gegeven moment moesten we een tentamen 'inleiding bedrijfseconomie' doen. Terwijl de meesten er moeite mee hadden ging het mij goed af dus heb ik besloten alsnog bedrijfseconomie te gaan studeren."

Even terug

Tinaika is net begonnen aan een afstudeerstage op haar geboorteiland. „Ik ben zelf op zoek gegaan naar een stageplek. Ik wist dat de Rijksdienst Caribisch Nederland regelmatig stagiaires zoekt. Ik wilde per se bij een Nederlandse organisatie en RCN had mijn voorkeur. Maar het heeft nog een maand geduurd voordat ik de moed had een brief te schrijven. Binnen een week volgde een kennismakingsgesprek via Skype en ben ik aangenomen. Ik ben voor mijn afstudeerscriptie bezig samenhang te brengen in het inkoopproces van het Rijksvastgoedbedrijf BES met dat van

Opvang en begeleiding

Ook al is Bonaire een gemeente van Nederland, voor Bonairiaanse studenten blijft het een grote stap familie en vrienden achter te laten en zich te redden in een qua drukte, cultuur en klimaat andere wereld. Voor vertrek worden ze voorgelicht over het leven en studeren in Europees Nederland. Eenmaal aangekomen worden ze in opdracht van het ministerie van Onderwijs door de afdeling Student Support van Aalse & Partners begeleid. Op Schiphol staat een begeleidingsteam klaar en volgt een driedaags programma. Daarna worden de studenten naar hun woonstad gebracht en krijgen ze assistentie bij het inschrijven bij de gemeente, het inrichten van de studentenkamer, het vinden van een huisarts, tandarts en apotheek en het wegwijs worden in hun woonstad. Elke student krijgt een persoonlijke begeleider die contact onderhoudt over de voortgang van de studie en bereikbaar is om praktische vragen te beantwoorden.

“Waar een klein eiland een voorbeeld voor de rest kan zijn”

Natuur | Duurzaamheid | Economie | Innovatie | Cultuur

.....
www.bluedestination.com

